

Recensie: Push ★★★★★*****

De Munt Brussel
zaterdag 16 maart 2019

foto © Hugo Segers

Recensie:

Met Push in een regie van Benoît De Leersnyder brengt de Munt een van de meest aangrijpende voorstellingen van de afgelopen jaren in de Malibranzaal. 'Overweldigend.' en 'Een van de meest emotionele voorstellingen van de afgelopen jaren' zijn maar enkele reacties die we horen van enkele toeschouwers wanneer we de personenlift naar beneden nemen. Naar de zaal werden we met zijn allen, Koning Filip, de prins en de veiligheidsmensen inclusief via een goederenlift vervoerd om op die manier aan den lijve ondervinden hoe zo'n transport, als vee opgestapeld in een treinwagon moet gevoeld hebben toen meer dan 25.000 Joden vanuit Mechelen naar de concentratiekampen werden vervoerd tijdens 26 konvooien. Minder dan 5% keerde terug. Om het plaatje helemaal compleet te maken nam de security in de Munt de taak over van de Nazi's van destijds. Ze riepen hard tegen het publiek "ook tegen de Koning en de prins" om plaats te maken en dichterbij elkaar te gaan staan en vervolgens werd er 'Silence' en 'Shut up' geroepen. De rit naar de zesde verdieping zelf duurt zo'n minuut. Zelden voelde een minuut zo lang aan als deze waarbij je aanvoelde hoe ongemakkelijk de toeschouwers, inclusief de Koning, zich voelden bij deze "letterlijk en figuurlijk beklemmende - vorm van ervaringstheater.

Push werd in 2016 gecreëerd door Howard Moody (muziek en libretto) voor het Battle Festival/Glyndebourne Festival. Hij sprak in 2014 met Simon Gronowski in de Munt die nu een nieuwe productie presenteert onder zijn muzikale leiding. Simon vertelde hem zijn verhaal. Hij werd geboren op 12 oktober 1931 en moest op 10-jarige leeftijd vanaf september 1942 ondergedoken leven met zijn ouders en zus Ita. Op 17 maart 1943 worden ze verraden. Zijn vader ligt dan in de kliniek en kan verder ondergedoken de oorlog overleven. Simon (gezongen door de Britse bariton James Newby), zijn moeder en zus worden in een kelder opgesloten aan de Louisalaan. De dag nadien worden ze overgebracht naar de Dossin-kazerne. Op 19 april 1943 worden Felix en zijn moeder gedeporteerd naar Auschwitz met het twintigste konvooi. Ita (knap met de juiste inleving gezongen door Sheva Tehoval), die op dat moment 16 is, heeft de Belgische nationaliteit bekomen. Zij zal pas later op een konvooi gezet worden, om uiteindelijk een van de vele betreurde slachtoffers te worden van de concentratiekampen.

In totaal zijn er 26 konvooien vanuit Mechelen naar de concentratiekampen vertrokken. Het twintigste werd ter hoogte van Boortmeerbeek tegengehouden door 3 studenten die in het verzet waren. Enkele gevangenen die wisten wat er ging gebeuren, hadden onder andere scheermesjes bij opdat ze zich zouden kunnen bevrijden. Wanneer de trein in Belgisch Limburg is, vertraagt die voor een tweede keer om een onbekende reden. Het is dan dat de moeder van Simon haar kind van de trein duwt en zo voor de tweede keer hem het leven schenkt. Zelf zal ze sterven in het concentratiekamp. Waarom ze zelf ook niet sprong, is een van de vragen waar de man, nu 87, lang mee geworsteld heeft. Een van de opties die deze opera voorstelt, is dat mogelijks de overlevingskansen van het jongetje kleiner geweest waren wanneer zij ook gesprongen was: 'Misschien dacht ze me op te houden.' klinkt het.

Meer dan het verhaal van Simon, is deze erg emotionele opera - die weliswaar nog sterker tot zijn recht had kunnen komen, mocht de Munt gekozen hebben om te spelen op locatie, in een historisch gebouw dat met de Tweede Wereldoorlog te

maken heeft bijvoorbeeld - vooral een voorstelling geworden die pleit voor vrede, respect, menselijkheid en vrijheid. Een boodschap van geluk (met een bitter randje weliswaar) en hoop brengt die. 'Ik had het gelukkige nummer 1234' klinkt het maar ook 'Ik moest leven met de pijn van het afscheid'. Simon zelf heeft ooit zijn bewaker, een collaborateur, opnieuw ontmoet voor ie stierf en hem zijn misstap vergeven. Ook dat zit in deze opera verwerkt. De hoop horen we in de aanzwellende koperblazers op het einde en de klank van de dwarsfluit samen met haar collega houtblazers doorheen het prachtige werk. De percussie en het gepunte ritme geven halfweg de voorstelling dan weer uiting aan de angstige en onzekere gevoelens wanneer de Joden opgesloten zijn en een nummer krijgen. De strijkers, vooral de lage dan, laten de tristesse horen, het introverte. Push combineert Simons verhaal met actuele nieuwsbeelden van IS, van het Midden-Oosten, alsook een still uit de documentaire 'Children in gold' van Irina Patkanian waarin we een kind, een vluchteling zien in een goudkleurig reddingsdeken om hem warm te houden, wanneer die aangekomen is op het Griekse eiland Lesbos. Openen doet de opera met een overweldigende opener die ons niet onberoerd laat wanneer het publiek in het midden staat en de zangers op de tribunes waar we later mogen plaatsnemen. Gesteld wordt dat de geschiedenis zich herhaalt en het gezelschap wil de spiegels van het verleden tonen. Daarbij raken de kinderen de toeschouwers ook even aan, in hun vraag om hulp. Ook die scène weet ons erg te raken. En Simons leven? Dat blijkt een aaneenschakeling van mirakels te zijn.

Push heeft kortom een diepe indruk op ons nagelaten. En dat niet alleen bij ons. Wanneer het publiek achteraf cast en crew - de voorstelling is het resultaat van een communityproject waarbij scholen, ongeschoolde zangers samen op het podium staan met geschoolde - belooft met - volledig terecht "tribunegestamp en Simon na zijn korte speech voor de Koning, de prins en de andere toeschouwers een staande ovatie ontvangt, weet je het wel. Dit is een meesterwerk, opera zoals opera dient te zijn: boeiend, gebald en diep ontroerend. Chapeau.

< Bert Hertogs >